

วิถีแห่งความเชื่อของชาวพุทธในสังคมไทย

พระครูใบฎีกาหัสดี กิตตินนโท, ผศ.ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตนครราชสีมา
Phrakhrubaideekahassadee@gmail.com

บทคัดย่อ

ความเชื่อของชาวพุทธในสังคมไทย เป็นความเชื่อที่หลากหลายอันเป็นที่มาของความเชื่อและพิธีกรรมตามประเพณีต่างๆ ซึ่งรูปแบบและวิธีการปฏิบัติที่แตกต่างกันไป ความเชื่อส่วนใหญ่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เมื่อสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นมีผลต่อวิถีชีวิตมนุษย์ ทั้งให้คุณประโยชน์และให้โทษ แล้วมนุษย์ไม่สามารถค้นหาสาเหตุมาอธิบายได้ ทำให้เกิดความหวาดกลัวขึ้น และความเชื่อที่ปรากฏอยู่ในสังคมไทยจึงเป็นความเชื่อตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เป็นความเชื่อที่มุ่งเน้นพระรัตนตรัยหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เชื่อเรื่องกรรม กฎแห่งกรรม ใครทำกรรมใดไว้ ผลกรรมนั้นจะตามสนอง อย่างไม่มีใครหลีกเลี่ยงได้ และยังมีความเชื่อว่าสัวโลกทั้งหลายย่อมเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสาร ซึ่งเป็นความเชื่อตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น รวมความเชื่อนั้นยังได้มีวิวัฒนาการตามลำดับขั้นอีกมากมาย เช่น ความเชื่อในธรรมชาติ ความเชื่อระดับต่ำสุดของมนุษย์ คือความเชื่อในธรรมชาติ เพราะธรรมชาติเกิดอยู่ข้างเคียงกับมนุษย์ ความเชื่อในคติถือผีสาร เทวดา วิวัฒนาการแห่งความคิดของมนุษย์เกิดขึ้น ดังนั้น สังคมไทยมีความเชื่อดั้งเดิม โดยลักษณะความเชื่อของคนในสังคมไทยมีการปรับเปลี่ยนไปจากความเชื่อดั้งเดิม ทั้งนี้ เพราะการได้ติดต่อสัมพันธ์กับโลกภายนอก จึงทำให้ได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมอื่น ๆ จนทำให้สภาพสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับลักษณะคติความเชื่อในสังคมไทยโดยทั่วไป ความเชื่อเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นเมื่อเกิดเป็นระบบขึ้นในสังคมมักเรียกว่า ศาสนา มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงสถาบันต่าง ๆ ทั้งในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมปัจจุบัน

คำสำคัญ: ความเชื่อ, สังคมไทย

มจร

The Belief of way of Buddhists in Thai society

Phrakhrubaideeka Hassadee Praking, Asst. prof. Dr.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University NakhonRatchasima Campus

Abstracts

The beliefs of Buddhists in Thai society are diverse beliefs, which are the source of beliefs and rituals according to various traditions, that have different forms and practices. The most beliefs arise from the relationship between humans and nature, when what happens to the way of life, both useful and harmful, humans cannot find the cause for discussion, causing fear and belief that appears in Thai society. Therefore, the belief based on the Buddhist doctrine, that focuses on the Triple Gem, Dharma teachings, Buddhist doctrine, the belief of karma, the law of karma. Whatever, the retribution will meet absolutely, no one can avoid. The belief that all animal world will naturally die. The birth in the cycle, which is the belief of Buddhists according to all Buddhist doctrine. Many hierarchical developments, such as belief in nature, the lowest belief of humans are beliefs in nature, because the nature is born with humans, beliefs in the devil and angel, the evolution of ideas of Thai society have traditional beliefs. The beliefs of people in Thai society have been changed from traditional beliefs, because of being attached to relationship with the foreign country, resulting in the influence of other cultures, causing social conditions to change beliefs in Thai society. In general, the belief is something that humans create in a systematic society, that belief is called religion. The most belief has very important in linking institutions; both political, government, economic and social.

Keywords : belief, society.

มจร

บทนำ

วิถีแห่งความเชื่อย่อมมีความแตกต่างกันออกไป ในสังคมไทยนั้นส่วนมากนับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งสัจธรรมที่ทุกคนสามารถพิสูจน์ให้รู้จริงด้วยตนเองได้ ทั้งนี้ เพราะพระพุทธเจ้าตรัสรู้จริง ทรงค้นพบความจริงด้วยพระองค์เองแล้วจึงสั่งสอนให้ผู้อื่นรู้แจ้งในความจริงนั้นด้วย พระพุทธเจ้ามิได้ทรงผูกขาดการตรัสรู้บุคคลใดก็ตามที่ได้ตรัสรู้ความจริงอันประเสริฐคือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ด้วยตนเอง ย่อมได้ชื่อว่าเป็นพระพุทธเจ้า จุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนา คือ การพัฒนาชีวิตโดยเริ่มต้นจากการพัฒนาตนเองก่อนแล้วจึงพัฒนาสังคมประเทศชาติและโลกในที่สุด ก่อนที่จะศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตจำเป็นจะต้องศึกษาให้แน่ชัดก่อนว่า อะไรเป็นจุดหมายหรือเป้าหมายของชีวิต

การศึกษาตามแนวพระพุทธศาสนามีใช่เป็นการศึกษาให้คนมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด คือคนเก่งเพียงอย่างเดียว หากยังต้องสอนให้เป็นคนมีคุณธรรม มีความดีงามอันหมายถึงความเป็นคนดี หลักการศึกษาทางพระพุทธศาสนาจึงเริ่มต้นด้วย การศึกษาเรื่องศีล เรื่องการพัฒนาจิตและการศึกษาในการพัฒนาปัญญา เป็นต้น การศึกษาพัฒนาตนเองเช่นนี้ จึงเป็นการปฏิบัติที่ถูกต้องตามแนวทาง ที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนไว้ ในเรื่องของความเชื่อหรือระบบความเชื่อย่อมรวมถึงศาสนาด้วยเช่นกัน แต่พระพุทธองค์ทรงสอนให้เชื่ออย่างมีเหตุ มีผล พระพุทธศาสนาเข้ามาในสังคมไทยก่อนสมัยสุโขทัย และประวัติศาสตร์ไทยยังได้กล่าวถึงความเชื่อ พิธีกรรมรวมถึงข้อปฏิบัติต่างๆ ระหว่างศาสนา ในสังคมไทย เราความเชื่อจะสังเกตได้จากพิธีกรรมต่างๆ ที่ยังมีอยู่มากมายอันเป็นความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตและสุขภาพ เป็นต้น ในสมัยโบราณมนุษย์ดำเนินชีวิตในท่ามกลางปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถเข้าใจได้ จึงทำให้เกิดความกลัวและเชื่อว่าต้องมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจลี้ลับอยู่เหนือปรากฏการณ์เหล่านี้ ซึ่งสามารถบันดาลคุณและโทษแก่มนุษย์ได้ ฉะนั้นมนุษย์จึงพยายามหาวิธีการอ่อนน้อมเอาใจหรือต่อรองกับอำนาจลี้ลับของธรรมชาติด้วยการบูชาหรือเซ่นไหว้ เป็นต้น

พระพุทธศาสนากับชาวพุทธในประเทศไทยมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นเป็นระยะเวลา กว่าพันปีและชาวพุทธในประเทศไทยมีความเชื่อว่าศาสนาของพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันจะมีอายุยืนยาว ถึง 5000 ปีและหลังจากที่พุทธกาลคือตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เป็นต้นไป พระพุทธศาสนาจะค่อยๆ เสื่อมลง โดยลำดับ ความเสื่อมดังกล่าวนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลักสองประการคือ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การทำลายล้างโดยบุคคลต่างศาสนา และปัจจัยภายใน คือการทำลายโดยชาวพุทธเอง หลายปีที่ผ่านมามีผู้แต่งกายเลียนแบบสงฆ์มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความไม่ดี ดังปรากฏเป็นข่าวตามสื่อหลายครั้ง ทำให้พุทธบริษัทที่มีศรัทธาอย่างแรงกล้าในพระพุทธศาสนาบางท่านถึงกับหมดศรัทธาหรือศรัทธาลดน้อยถอยลงไป ตามความเป็นจริงพระพุทธศาสนาไม่ได้เสื่อมลงไปแต่เป็นตัวบุคคลที่เสื่อม ปัญหาอยู่ที่ว่าบุคคลที่เสื่อมนั้นใช้เครื่องแบบและรูปแบบของศาสนานำไปประพฤติและปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเสื่อม ในกรณีอย่างนี้สถานการณ์ของพระพุทธศาสนา จะมีความย่ำแย่ บุคคลที่ศรัทธาทำบุญสร้างกุศลก็ต้องเลือกให้

เหมาะทั้งบุคคลและกาลเทศะพร้อมสถานที่อันสมควรไม่เปิดโอกาสให้กลุ่มผู้ที่แสวงหาผลประโยชน์มีความเจริญขึ้นในรูปแบบต่างๆ ถ้ากลุ่มดังกล่าวมีความเจริญขึ้นอาจทำให้กระทบต่อพระพุทธศาสนาได้ ถอยศรัทธาจากค่อยๆ เสื่อมสูญไป ด้วยปัจจัยต่อไปนี้ คือ ผู้นำศาสนาหมายถึงพระภิกษุไม่ประพฤติตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา สาวกผู้นับถือไม่ประพฤติเคร่งครัดในศาสนาที่ตนนับถือประพฤตินอกระเบียบ แบบแผนที่เคยปฏิบัติและพระธรรมวินัย ผู้ปกครองบ้านเมืองหรือผู้นำไม่นับถือพระพุทธศาสนา ศาสนาจึงหายไปจากโลกหรือฟิการไปจากโลกได้

แนวคิดของความเชื่อ

มนุษย์ทุกคนเกิดขึ้นมาพร้อมกับความเชื่อ และความเชื่อยังเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นกับมวลหมู่มนุษย์ ซึ่งมีอยู่มากมายและยังถือเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์ในสมัยโบราณ ส่วนใหญ่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างสภาพธรรมชาติกับมนุษย์มาอธิบายกับสิ่งนั้นได้ จึงเกิดแนวความคิดว่า จะต้องมียิ่งสิ่งใดดลบันดาลให้เกิดขึ้นและเป็นไป แม้จะยังไม่รู้ว่าสิ่งนั้นคืออะไรและสิ่งนั้นต้องมีอำนาจซึ่งไม่สามารถบอกได้ว่าสิ่งที่เหนือธรรมชาตินั้นคืออะไร เป็นความเชื่อที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ สิ่งลึกลับที่มองไม่เห็นตัวแทนและถือว่ามีอิทธิฤทธิ์อำนาจเหนือมนุษย์ให้คุณให้โทษ บันดาลให้เกิดความสุขและความทุกข์แก่มนุษย์และคิดหาวิธีการที่จะก่อให้เกิดผลในทางที่ดีเกิดความสุขให้กับตนเอง มนุษย์จึงมีการจินตนาการขึ้นตามความรู้สึกว่ามีสิ่งเหนือธรรมชาติ คือ เทวดา วิญญาณ นางไม้ ผีसाง ปีศาจ เป็นต้น ความเชื่อเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นมนุษย์ ดนัย ไชโยธา ได้อธิบายไว้ว่า ความเชื่อสิ่งเหนือธรรมชาติย่อมมีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์ หมายถึงเชื่อในพลังอำนาจที่จะบันดาลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งในจักรวาล ความเชื่อในปัญญาของมนุษย์โดยใช้เหตุผล ไม่ยอมอยู่ภายใต้อำนาจของสิ่งที่มองไม่เห็นและไม่สามารถพิสูจน์ได้ ความรู้เหตุผลคือลำดับสูงสุดแห่งปัญญาของมนุษย์เป็นมูลเหตุให้เกิดพระพุทธศาสนา (ดนัย ไชโยธา, 2538) จะเห็นได้ว่าคนพื้นเมืองในสังคมไทยโบราณยังไม่รู้จักศาสนา พุทธและพราหมณ์ (ฮินดู) แต่ก็มีศาสนาผีเพราะนับถือผีพื้นเมืองของแต่ละเผ่าและอำนาจเหนือธรรมชาติ ผีพื้นเมืองมีหลายระดับ เช่น ผีเรือน ผีบ้าน ผีฟ้า พญาแถน ผีเหล่านี้ติดต่อกับคนได้ตามความเชื่อ โดยผ่านหมอผีที่เป็นผู้หญิงเรียกกันว่าคนทรงหรือร่างทรงทุกคนในเผ่าหรือในท้องถิ่นเดียวกันย่อมอยู่ภายใต้อำนาจทางพิธีกรรมของหมอผี (คนทรง) ที่เป็นผู้หญิงระบบความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนาผี คือความเชื่อเรื่องขวัญ กล่าวคือ มีความเชื่อว่าคนเรามีส่วนประกอบสำคัญอยู่ 2 ส่วน คือส่วนที่เป็นตัวตนได้แก่ร่างกายกับส่วนที่ไม่เป็นตัวตนได้แก่ ขวัญ เป็นต้น

ความเชื่อทางพุทธศาสนาของสังคมไทย

ความเชื่อเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น เมื่อเกิดเป็นระบบขึ้นในสังคมมักเรียกว่า ศาสนา มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงสถาบันต่างๆ ทั้งในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม ความเชื่อและศาสนาจึงเป็นสถาบันหลักทางวัฒนธรรมความเจริญของสังคมโดยตรงในสังคมไทย และ

เป็นส่วนหนึ่งของสังคมอย่างแยกไม่ออก อาจกล่าวได้ว่าเราไม่ได้นับถือศาสนาอย่างเคร่งครัด แต่ก็มีความหมายว่าความเชื่อและศาสนาจะมีบทบาทต่อลงไป การนับถือศาสนาของคนไทยเป็นเรื่องสำคัญที่จะหล่อหลอมให้สังคมไทยเป็นไปในแบบอย่างที่เราเรียกว่า “อย่างไทย” และมีเอกลักษณ์เป็นไทย ลักษณะความเชื่อและศาสนาที่อยู่ในสังคมไทยหรือเรียกว่า “แบบไทยๆ” สังคมไทยเป็นสังคมพุทธหรือจะเรียกอารยธรรมไทยว่าเป็นอารยธรรมพุทธศาสนาได้หรือไม่อย่างไร ความเชื่อและศาสนาในวัฒนธรรมแขนงต่างๆ ในแง่การสร้างสรรค์ การยกระดับวัฒนธรรมและความสืบเนื่องทางวัฒนธรรมจนกลายเป็นอารยธรรมศาสนาและความเชื่อเป็นทั้งเหตุโดยตรงและโดยอ้อมที่ทำให้เกิดอารยธรรมในสังคมหรือของชนชาติใดชนชาติหนึ่ง อาจแผ่ขยายไปสู่ที่ต่างๆ จากจุดศูนย์กลางอารยธรรมนั้น เช่น พุทธศาสนา คริสต์ศาสนา ศาสนาอิสลามซึ่งเป็นศาสนาหลักที่สร้างอารยธรรมและมีส่วนสร้างอารยธรรมของหลายชาติหลายภาษาเป็นจักรกลสำคัญในการเปลี่ยนแปลงของอารยธรรมโลกในปัจจุบัน

สำหรับด้านความเชื่อของคนไทยก็ไม่ได้แตกต่างจากชนชาติอื่นๆ คือมีความเชื่อถือในเรื่องไสยศาสตร์ ผีสงเทวดา เชื่อในสิ่งที่มองไม่เห็นและมีอำนาจที่จะบันดาลเหตุร้ายเหตุดี ให้แก่มนุษย์ได้ การที่คนไทยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับธรรมชาติและสิ่งที่เหนือธรรมชาติ คนไทยจึงมีความเชื่อในสรรพสิ่งอันเป็นวิสัยของมนุษย์ที่ต้องการดำรงอยู่ด้วยความรู้สึกสมดุลกกับธรรมชาติ และเป็นการสร้างกุศโลบายให้มีความรักและความหวงแหนสิ่งที่ให้คุณประโยชน์ในการดำรงชีวิต ความเชื่อของคนไทยแต่เดิมคือ “ผี” ได้แก่ ผีบรรพบุรุษ ผีฟ้า (แถน-เทวดา) ผีนา (แม่ขวัญข้าว-แม่โพสพ) ผีดิน (แม่ธรณี) ผีน้ำ (แม่คงคา) เป็นต้น ทั้งนี้เพราะคนไทยในสมัยก่อนถือว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งในธรรมชาติ ซึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติสามารถที่จะดลบันดาลให้ทั้งความอุดมสมบูรณ์และความวิบัติภัยร้ายทั้งปวง การไม่ทำลายและทำร้ายธรรมชาติทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข จะเห็นได้ว่าการนับถือศาสนา และความเชื่อของคนไทยมีลักษณะพิเศษคือ นอกจากจะกราบไหว้บูชาพระพุทธรูปแล้ว ยังกราบไหว้บูชาศาลพระภูมิและผีสงเทวดา จากที่กล่าวเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยนั้น จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมไทยนอกจากจะมีลักษณะเป็นสากลเหมือนกับวัฒนธรรมของกลุ่มชนอื่นๆ แล้ว ยังมีลักษณะเฉพาะที่แสดงเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทย แสดงลักษณะเฉพาะของกลุ่มตนหลายประการ จึงทำให้คนไทยทุกหมู่เหล่าสามารถอยู่ร่วมกันด้วยความอบอุ่นและสงบสุข (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2543) การที่กล่าวว่าสังคมไทยเป็นสังคมพุทธนั้นคงจะหมายได้เพียงว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักที่คนไทยโดยมากยอมรับนับถือ เมื่อพิจารณาตามหลักฐานต่างๆ เช่น ตำนานก็จะเห็นการปรับเปลี่ยนทางความเชื่อ จากความเชื่อดั้งเดิมทั้งการปรับโดยสันติหรือปรับโดยขัดแย้งในส่วนที่เพื่อรับพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์เข้ามาจนกลายเป็นหลักของความเชื่อแล้ว เมื่อมีศาสนาอื่น ความเชื่อและศาสนายังเป็นบ่อเกิดของศิลปะแขนงอื่น ๆ เช่น ประติมากรรม มีทั้งรูปสลัก ลายเส้น รูปปั้น เรื่องราวทางพุทธศาสนามักปรากฏเป็นจิตรกรรมฝาผนังอันเป็นเสมือนบทเรียนทางศาสนาในลักษณะภาพวาดที่สอนคติธรรมทางพุทธศาสนาโดยตรง (อมรรัตน์ จันทร์เพ็ญสว่าง, 2537) หากกล่าวถึงปรากฏการณ์หนึ่งของชาวพุทธที่มีความเชื่อเหล่านี้ไปสู่พิธีกรรม

ตามบริบทของความเชื่อนั้นๆ ด้วยเช่นกัน ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อทางพระพุทธศาสนากับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาพบว่า ความเชื่อส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา คือ ความเชื่อในการปฏิบัติธรรมรองลงมาคือความเชื่อในเรื่องการสวดมนต์ ความเชื่อในเรื่องการถือศีล กินเจ เลี้ยงพระ ถวายสังฆทานและความเชื่อในการทอดกฐินผ้าป่าทำบุญสาธารณประโยชน์ เป็นต้น (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ และนิภาวรรณ วิรัชนิภาวรรณ, 2533)

ลักษณะคติความเชื่อในสังคมไทยโดยทั่วไป

สังคมไทยมีความเชื่อดั้งเดิม โดยลักษณะความเชื่อของคนในสังคมไทยมีการปรับเปลี่ยนไปจากความเชื่อดั้งเดิม ทั้งนี้เพราะการได้ติดต่อสัมพันธ์กับโลกภายนอกทำให้ได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมอื่นๆ จนทำให้สภาพสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น ศาสตราจารย์พระยาอนุมานราชธน ได้กล่าวในหนังสือเรื่องวัฒนธรรมและประเพณีต่างๆของไทยว่าเริ่มแรกนั้นความเชื่อของคนไทยแต่เดิมคงไม่ต่างจากชาติอื่นๆ คือเชื่อในสิ่งที่มองไม่เห็นว่ามีอำนาจเหนือคนอาจบันดาลให้ทั้งคุณและโทษความเชื่อดังกล่าวเป็นการเชื่อถือผีสางเทวดาแบ่งได้ 4 ประการ คือ

1. **ความเชื่อเรื่องผีสางเทวดา** เป็นความเชื่อเรื่องผีสางเทวดาเป็นปรากฏการณ์ทั่วไปทางศาสนาในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในสังคมไทยยังมีความเชื่อเช่นนี้อย่างมั่นคง ปรากฏแทรกอยู่ในเรื่องต่าง ๆ และความเชื่อดั้งเดิมยังเข้าไปอยู่ในเรื่องกฎหมาย กระบวนการทางกฎหมายอีกด้วย

2. **การนับถือบรรพบุรุษ** การนับถือบรรพบุรุษนี้เกี่ยวข้องโดยตรงกับระเบียบประเพณีของครอบครัวโดยเฉพาะเรื่องการแต่งงาน จะต้องมีการบูชาบรรพบุรุษเป็นอันดับแรก ระเบียบระบบต่างๆ ที่เกิดจากการนับถือผีสางเทวดา บรรพบุรุษนี้เป็นพื้นฐานโดยตรงของสิ่งที่เรียกว่า “จารีต” หรือ “จารีตประเพณีในสังคม” ซึ่งเป็นพื้นฐานของกฎหมายดั้งเดิมของไทย

3. **ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องข้าว** สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรมีเรื่องการเพาะปลูกโดยเฉพาะเรื่องการปลูกข้าวเป็นเรื่องสำคัญ ประเพณีที่เนื่องด้วยข้าว มีตั้งแต่การเริ่มไถนา มีพิธีของหลวงเป็นปฐมเรียกว่า “พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ” เมื่อข้าวตั้งท้องมีพิธีทำขวัญข้าว มีการบูชาแม่โพสพ ซึ่งเป็นเทพีแห่งข้าว ประเพณีสืบเนื่องด้วยข้าว เช่น การรวมกันทำฝายทำนบ การลงแขก คือการรวมแรงกันไปช่วยเกี่ยวข้าว การละเล่นต่าง ๆ อันเนื่องด้วยข้าว เป็นต้น

4. **ความเชื่อเรื่องโลกจักรวาลและกำเนิดคนและสัตว์** คนไทยมีตำนานเล่าเรื่องกำเนิดโลกจักรวาลและการสร้างคน สัตว์ อยู่หลายสำนวน สรุปเป็นสำคัญ 3 อย่าง ตำนานกลุ่มแรก มีจุดสำคัญอยู่ที่แกนหรือผีฟ้า กล่าวว่ แกน เป็นผู้สร้างทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นผู้วางกฎระเบียบ และควบคุมดูแลให้มนุษย์อยู่ในระเบียบและลงโทษเมื่อมนุษย์ประพฤติผิด

สังคมไทยยังมีความเชื่อตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เข้าใจหลักกรรมเรื่องกรรม และยังได้นำความเชื่อเรื่องกรรมในศาสนาอื่นมาปะปนจนเข้าใจว่าเป็นคำสอนในพระพุทธศาสนา ความเชื่อที่ผิดหลักกรรมในทางพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ ในติตถายตนสูตรว่า บุคคลจะได้รับสุขหรือทุกข์เป็นเพราะสาเหตุจากกรรมที่ทำไว้ในชาติก่อนทั้งสิ้นเป็นเหตุเรียกว่า ปุพเพตเหตุว่า บุคคลจะได้รับสุขหรือทุกข์ เป็นเพราะสาเหตุจากการเนรมิตของพระเป็นเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ เรียกว่า อิศสรนิมมานเหตุว่า บุคคลจะได้รับสุขหรือทุกข์ไม่ได้มีสาเหตุมาจากปัจจัยใดๆ ทั้งสิ้น เรียกว่า อเหตุปัจจัยว่า (อง. ตัก. (ไทย) 20/62/238.) พระพุทธองค์ได้ตรัสถึงผลของความเชื่อดังกล่าวทำให้สัตว์เร่ร่อนไปเกิดไม่มีที่สิ้นสุด และเป็นความเชื่อที่จัดอยู่ในหลักอภิปิทยะ หมายถึง การกระทำทุกอย่างไม่มีผล ทำดีไม่ได้ดี ทำชั่วไม่ได้ชั่ว ความเชื่อดังกล่าวเป็นการปฏิเสธหลักกรรมเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนา เพราะพระพุทธศาสนาสอนให้เชื่อว่าสุข ทุกข์ทั้งปวง เกิดขึ้นเพราะกรรม คือการกระทำอันประกอบด้วยเจตนา ไม่ได้หมายความว่าเกิดขึ้นเพราะกรรมเก่าทั้งหมด ไม่ใช่เกิดขึ้นเพราะพระผู้เป็นเจ้าบันดาลและไม่ได้เกิดขึ้นลอยๆ โดยไม่มีเหตุและปัจจัยการเชื่อตามลัทธิทั้ง 3 จะทำให้เป็นผู้ที่ขาดฉันทะและความเพียร (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2545) เมื่อผสมผสานกับความเชื่อเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมในพระพุทธศาสนาที่คลาดเคลื่อนไปจากหลักกรรมว่ากรรมดีให้ผลเป็นลาภ ยศ สรรเสริญ อันเป็นรูปธรรมที่จับต้องได้และประกอบกับสังคมยกย่องคนดีคือคนที่มั่งร่ำรวยมีเกียรติและชื่อเสียงทำให้เกิดความแสวงหาสิ่งเหล่านี้ด้วยการหาทุกวิถีทางที่ได้มา การเข้าใจและเชื่อเรื่องกรรมที่ผิดไปจาก คำสอนในพระพุทธศาสนานั้นในขั้นแรก มีผลต่อตนเองเป็นอย่างมาก เพราะผู้ที่เชื่อแบบผิดๆ จะมีการกระทำที่ไม่เกรงกลัวและละเลยต่อบาปส่งผลให้ต้องทุกข์ทรมานเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏไม่รู้จบสิ้นในขั้นต่อไป เป็นต้น

ความเชื่อของชาวพุทธในสังคมไทย

หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาซึ่งถือว่าการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์เป็นทางที่จะพึงทำได้ด้วยความสามารถของตน พระพุทธองค์ทรงสอนให้มนุษย์ใช้ศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญา เป็นเครื่องกำกับ ความเชื่อโดยยึดหลักกาลามสูตรทรงให้ใช้เหตุผลพิจารณาในสิ่งต่างๆ ว่าสมควรเพียงใดที่จะเชื่อได้และให้เชื่อเรื่องกรรมเป็นสำคัญและพึงพระรัตนตรัยดีที่สุดในขณะที่สมบูรณ์ สุขสำราญได้จัดให้ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาของประชาชนในสังคมแบบชาวบ้านเป็นความเชื่อ ในหลักคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาผสมผสานกับลัทธิพราหมณ์ และความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์หรือผีสาธเทวดา (วิญญานนิยม) (จำนงค์ อติวิฒนสิทธิ์ และคณะ, 2540) ประชาชนไม่อาจแยกได้ว่าส่วนใดเป็นคำสอนมาจากพระพุทธศาสนาจริงและส่วนใดที่เป็นความเชื่อในเรื่องผีสาธ เทวดา อันเป็นความเชื่อเดิมรวมไปถึงการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ และการเข้าทรงด้วยความเชื่อในการเข้าทรงและร่างทรงของชาวบ้านจึงนำไปสู่ความเชื่อทางพิธีกรรมและบทบาทของตนเองต่อสังคมของร่างทรงด้วย สาเหตุที่ทำให้มีความเชื่อเรื่องการเข้าทรงและร่างทรงมี 9 ประการ คือ 1) ความกลัวทางกายและใจ 2) ความต้องการ

ทางกายและใจ 3) ความเชื่อทางไสยศาสตร์ 4) ปัญหาทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ 5) ความล้มเหลวทางการศึกษาวิทยาศาสตร์ 6) ความล้มเหลวทางการเผยแผ่พุทธธรรมที่ถูกต้องแก่ประชาชน 7) ศาสนาไม่อาจเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางใจของประชาชนได้มากเพียงพอ 8) ช่วยแก้ปัญหาบางส่วนของมนุษย์ 9) พระภิกษุสงฆ์และนักจิตวิทยามีจำนวนไม่เพียงพอกับความต้องการ เป็นต้น สังคมชาวพุทธระบบความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์และไสยศาสตร์เป็นส่วนประกอบที่มีประโยชน์ต่อสังคมทั้งในระดับจิตใจของแต่ละบุคคลและในระดับชุมชนซึ่งความเชื่อในไสยศาสตร์จะสามารถตอบสนองความต้องการทางจิตใจของประชาชนได้ในระดับสังคม ความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์และไสยศาสตร์ ซึ่งเน้นทางด้านพิธีกรรมมาก มีบทบาทในการรวมคนในชุมชนให้มาประกอบพิธีกรรมร่วมกัน สร้างความสามัคคีและทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ ไสยศาสตร์เป็นความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ เช่น ผีสงฆ์ เทวดาและสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติการติดต่อกับสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ทำได้โดยพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ เช่นการใช้ เวทมนตร์คาถาโดยมีผู้ประกอบพิธีกรรมคือหมอผีคนทรงหรือจำแลงแต่กรณีซึ่งเน้นพิธีกรรมและพยายามดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์บางอย่างเป็นส่วนบุคคลอันเป็นข้อแตกต่างจากศาสนา (อมรา พงศาพิชญ์, 2541)

ทัศนะความเชื่อชาวพุทธในสังคมไทย

ในคัมภีร์ภูมิวิลาสินีได้พูดถึงความคิดความเชื่อเรื่องของการเวียนว่ายตายเกิด นรกสวรรค์ และเทวดา เป็นต้น ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีที่มนุษย์ มีความเชื่อ และเป็นวิถีชีวิตของกลุ่มชนนั้น ซึ่งแยกประเด็นแนวความคิดความเชื่อออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. **ลักษณะความเชื่อพุทธศาสนา** คือ กลุ่มผู้ใช้เหตุผล ใช้ปัญญาพิจารณาถึงความเชื่อของตนว่า จะมีลักษณะของความเชื่ออย่างไร มีประโยชน์ต่อตนเองกลุ่มชนของตนอย่างไร

2. **ลักษณะความเชื่อไสยศาสตร์** คือ กลุ่มผู้ที่ไม่ต้องการมีเหตุผลเกี่ยวกับแนวความคิดความเชื่อ เพียงตรงตามความรู้สึกของตนที่ตัดสินใจเชื่อแล้ว โดยไม่คำนึงถึงเหตุผลหรือประโยชน์ที่จะได้รับจากไสยศาสตร์นั้น

ลักษณะทั้ง 2 ประการมีความเห็นว่ามีทัศนะเกี่ยวกับความคิดความเชื่อแตกต่างกัน แต่ก็มีผลผสมผสานกันอยู่หลายประการ จนบางครั้งแทบจะแยกกันไม่ออกและก็เป็นสภาวะทางจิตใจเพราะเรื่องของความเชื่อทั้ง 2 ประเภท มีเนื้อหาสาระที่ต่างกันโดยสิ้นเชิง พระพุทธศาสนามีความสำคัญมุ่งไปในพระสัทธรรมคือ ปรัชญา ปฏิบัติและปฏิเวธ ส่วนไสยศาสตร์นั้นหันหลังให้พระสัทธรรมจะไม่สามารถนำมาเป็นข้อพิสูจน์ใดๆ ได้แต่เมื่อนำศรัทธาในพระพุทธรูปมาเป็นประเด็นแล้ว ก็สรุปลงได้ตรงที่มีจุดมุ่งหมายไปเพื่อปัญญานั้นเอง (แสง จันทรงาม, 2524)

ปัญหาความเชื่อของชาวพุทธในสังคมไทย

ประเทศไทยนั้นเป็นสังคมหนึ่งที่ยอมรับพระพุทธศาสนาและได้รับการหล่อหลอม จากหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนามายาวนาน วิถีชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่ตั้งแต่กำเนิดจนถึงตาย จึงเกี่ยวโยงสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพระพุทธศาสนา แต่เมื่อสังคมโลกเปิดกว้างขึ้นทั้งในด้าน สื่อสารมวลชน เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่นำพาให้สังคมไทย ก้าวเข้าไปสู่ กระแสแห่งยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้สังคมไทยต้องเผชิญกับภาวะวิกฤติในหลายๆ ด้าน เช่น ปัญหาทาง สังคม เป็นต้น พระพุทธศาสนา จึงเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ที่จะสามารถนำหลักการสำคัญที่มีอยู่ใน พระไตรปิฎกมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในแบบองค์รวม เพื่อจะทำให้การแก้ปัญหาเป็นไปอย่างครบ วงจร อันจะส่งผลดีกับการแก้ไขปัญหาวิกฤติต่างๆ ของสังคมไทยต่อไป (สมพร สุขเกษม, 2542) มีผู้รู้ได้ กล่าวไว้ในลักษณะเดียวกันว่า วิกฤติต่างๆ ที่เกิดขึ้นล้วนโยงใยถึงกันเป็นลูกโซ่ เป็นปัจจัยเกื้อหนุนซึ่งกัน และกัน เมื่อเกิดวิกฤติขึ้นในด้านใดด้านหนึ่งของสังคมนั้นหมายความว่า ผลพวงจากวิกฤตินั้นย่อมกระทบ ต่อระบบในสังคมนั้นด้วยจึงเป็นภาวะวิกฤติทางสังคมเมื่อบุคคลในสังคมมีมากขึ้นความเห็นแก่ตัวมากขึ้น สภาพสิ่งแวดล้อมรอบตัวจึงไม่มีคนเอาใจใส่ดูแลจนเกิดเป็นภาวะวิกฤติทางสิ่งแวดล้อมถึงเวลาแล้วที่ สังคมไทยจะต้องนำกระบวนทัศน์ทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ ต่างๆ ในขณะนี้ ปัญหาความเชื่อและไสยศาสตร์กับปัญหาสังคม ความเชื่อโชคลางคือ กลุ่มของ พฤติกรรมและความเชื่อเกี่ยวข้องกับความคิดเชิงไสยศาสตร์ ที่ผู้ฝึกฝนเชื่อว่าอนาคต หรือผลลัพธ์ ของ เหตุการณ์บางอย่างสามารถถูกดลบันดาลให้เป็นไปได้ด้วยพฤติกรรมที่กำหนดแนวคิดเกี่ยวกับ “โชคดี” และ “โชคร้าย” ก่อให้เกิดความเชื่อโชคลางมากมาย เช่น ความเชื่อที่ว่าถ้าจิ้งจกร้องทักก่อนเดินออก จากบ้านจะมีโชคร้าย เป็นต้น โดยทั่วไปแล้วความเชื่อเกี่ยวกับโชคลางสามารถอธิบายได้โดยใช้ คำศัพท์ทางศาสนา ซึ่งทำให้นักงาชาคติหลายคนให้ความเห็นว่าทุกศาสนาคือความเชื่อโชคลางทั้งสิ้น โดยนิยามความเชื่อโชคลางนั้นจะไม่วางอยู่บนพื้นฐานของเหตุผล ความเชื่อหลายความเชื่อเกิดจาก ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับความเป็นเหตุเป็นผลหรือสถิติ ความเชื่ออีกจำนวนมากเกิดจากความกลัว ที่ แสดงออกในเรื่องของความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อในเหตุการณ์เหนือจริง การยื่นมือเข้ามาเกี่ยวข้องกับ สิ่งเหนือธรรมชาติ การปรากฏขึ้นของภูตผี หรือความมีประสิทธิภาพของเวทมนตร์คาถา การปลุก เสก การเชื่อในลางบอกเหตุและการบอกเหตุการณ์ล่วงหน้าทุกอย่างที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เกิดความ กลัวที่ไม่มีหลักเกณฑ์ หรือการยึดถือหลักทางศีลธรรมอย่างเคร่งครัดจนเกินไป

สำหรับความเชื่อและไสยศาสตร์กับปัญหาสังคมนั้น ถ้าหากคนเราจะมี ความเชื่อในสิ่งใดสิ่ง หนึ่งนั้น ไม่ใช่ความผิดหากแต่ความเชื่อนั้นไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับคนในสังคม และไม่เม่งมาย จนเกินไป จนทำให้เกิดผลเสียกับตัวเอง แต่ถ้าหากมองในแง่ของการหลอกลวงต้มตุ๋นของนักต้มตุ๋น สำนักต่างๆ ที่ใช้ความเชื่อซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานทางวัฒนธรรมมาตั้งแต่ในอดีตตั้งแต่บรรพบุรุษของเรามา เป็นช่องทางในการทำมาหากิน ก็ถือว่าคนเหล่านั้น ทำความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น จึงถือได้ว่าเป็นปัญหา

สังคมที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างจริงจังและเร่งด่วน ดังนั้นความเชื่อและไสยศาสตร์ถือว่าไม่ผิด เพราะความเชื่อและไสยศาสตร์แม้จะเป็นที่พึ่งทางกายไม่ได้ แต่ก็เป็นที่พึ่ง ทางใจสำหรับบางคนได้เป็นอย่างดี แต่สุดท้ายไม่ว่าจะมีความเชื่อเช่นไรก็ควรอยู่บนพื้นฐานของเหตุผล ความเป็นไปได้ รวมไปถึงการมีวิจยารณญาณ ตลอดจนการพิจารณาอย่างรอบคอบ และไม่เชื่องมงายมากเกินไป แต่ถึงอย่างไรก็ตามสิ่งที่เป็นตัวกำหนดชะตาชีวิตของเราได้ดีที่สุดคือ “การกระทำของตัว เราเอง” (แสง จันทรงาม, 2524) พระพุทธเจ้าทรงค้นพบความจริงอันสูงสุดและมีได้ทรงบังคับผู้ใดให้เชื่ออย่างมงายในคำสอนของพระองค์ความมีเหตุผลของพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า อยู่ยู่ที่การเปิดโอกาสให้มีการสอบสวนอย่างถี่ถ้วนในทุกขั้นตอนแห่งวิถีทางไปสู่การตรัสรู้เพื่อที่จะเข้าใจสภาพแห่งปรากฏการณ์ทั้งปวง จำเป็นจะต้องอาศัยปัญญาญาณกำกับตลอดสายสมัยหนึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงสั่งสอนชาวกาลามะ ผู้อาศัยอยู่ในเขตสพตนิคมในราชอาณาจักรหรือแคว้นโกศล ถึงห้าที อันเหมาะสมเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา พระพุทธเจ้าตรัสว่า อย่าเชื่อหรือถือเอาสิ่งใดๆ เพียงการฟังตามๆ กันมา อย่าเชื่อเพียงที่ถือสืบกันมา อย่าเชื่อเพียงข่าวลือ อย่าเชื่อโดยอ้างตำรา อย่าเชื่อโดยนิกเดาเอา อย่าเชื่อโดยการคาดคะเน อย่าเชื่อเพียงตรึกคิดไปตามอาการอย่าเชื่อเพียงเพราะตรงกับความคิดเห็นของตน อย่าเชื่อเพียงเพราะน่าเชื่อถือ อย่าเชื่อเพียงเพราะว่าสมณะผู้นี้เป็นครูของเรา พระพุทธเจ้าก็ทรงสอนชาวกาลามะต่อไป ให้พิจารณาทุกสิ่งด้วยตนเองอย่างถี่ถ้วน เมื่อใดท่านรู้ด้วยตนเองว่าสิ่งเหล่านี้ไม่ดี นักปราชญ์ดีเตยน เมื่อรับไว้และปฏิบัติแล้ว จะนำไปสู่ภัยอันตรายถึงงสละ ละทิ้งเสียในทางตรงกันข้าม เมื่อท่านทราบด้วยตนเองว่าสิ่งเหล่านี้ไม่ถูกดีเตยนนักปราชญ์สรรเสริญเมื่อรับไว้และปฏิบัติแล้วจะนำไปสู่ประโยชน์และความสุขก็จงรับไว้ปฏิบัติ ความเชื่อของชาวไทยในฐานะที่เป็นชาวพุทธในอดีตมีความเชื่อในเรื่องบุญกุศลว่า เมื่อใครก็ตามเป็นผู้ทำบุญกุศลไว้มากเกิดมาแล้ว ก็จะได้เป็นมนุษย์เป็นคนมั่งมีศรีสุข ร่ำรวย มีคนนับถือมีความเจริญรุ่งเรือง เมื่อตายจากโลกนี้ไปก็จะได้เสวยผลบุญที่เมืองสวรรค์ แต่ถ้าหากทำความชั่วไว้มากเมื่อตายจากโลกนี้ไปก็จะได้ไปเกิดเมืองนรก อบายภูมิเป็นต้น ชาวบ้านเชื่อว่าเมื่อได้กระทำความบุญแล้วมันมีความสบายใจอิ่มเอิบใจ การทำบุญแต่ละครั้งก็ต้องทำบุญกับพระสงฆ์ จึงจะถือว่าได้บุญอย่างบริบูรณ์ เช่น การทำบุญตักบาตรในเวลาเช้า การได้ถวายภัตตาหารในเวลาเพล การได้สวดมนต์ในเวลาไหว้พระก่อนนอน และการแผ่เมตตาให้สรรพสัตว์ผู้ตกทุกข์ได้ยาก ก็ถือว่าได้บุญได้กุศลแล้วเรื่องการทำบุญในพระพุทธศาสนามีหลายวิธีการด้วยกัน เช่น การให้ทานวัตถุ คือปัจจัยสี่ที่เป็นสิ่งจำเป็นเหมาะสมภาวะเท่านั้น ธรรมทาน คือ การชี้โทษบอกคุณส่วนอภัยทานคือการให้อภัยกันและกันด้วยจิตอันประกอบด้วยเมตตาถือว่าเป็นบุญกุศลอย่างยิ่ง และถือว่าเป็นพิธีกรรมที่สั่งสมบุญกุศลกระทำเพื่อบูชาพระพุทธเจ้า และเป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป ความเชื่อที่เป็นการยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์หรือสังคม แม้ว่าพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านี้ไม่สามารถจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงแต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความยำเกรง การยอมรับหรือการยึดมั่นนี้อาจมีหลักฐานที่จะพิสูจน์ได้หรือไม่มีหลักฐานที่จะพิสูจน์สิ่งนั้นให้เห็นจริงก็ได้ การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการดำเนิน

ชีวิตประจำวัน เพราะเชื่อว่าธรรมเหล่านี้ย่อมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตที่ดี ความเชื่อกล่าวถึงการสื่อสารกันระหว่าง เทวดา ยักษ์ มาร พรหม กับพระพุทธเจ้ามี 6 สูตร คือ มหาปทานสูตร เป็นต้น (ที่.ม. (ไทย) 10/94/56.) เป็นสิ่งที่อยู่ในความนึกคิดของมนุษย์และมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่แสดงออก ศรัทธาหรือความเชื่อจะเป็นแรงดลใจให้มนุษย์มีพฤติกรรมต่างๆ อันจะนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งใจไว้และแสดงออกซึ่งพฤติกรรมนั้นๆ ความเชื่อจึงมีอิทธิพลต่อการกำหนดวิถีชีวิตของแต่ละบุคคล พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่ให้พุทธศาสนิกชนมีศรัทธา(ความเชื่อ)เป็นพื้นฐาน แต่เป็นความเชื่อที่มีเหตุผลที่ผู้ศรัทธาสามารถนำไปสู่การพัฒนาปัญญาได้

บทสรุป

สรุปได้ว่าคนไทยได้รับอิทธิพลจากปรัชญาวัตถุนิยมของชาวตะวันตกที่เน้นความสำคัญด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ เป็นการส่งเสริมมนุษย์ให้เพิ่มกิเลส (ความอยาก) มากขึ้นซึ่งขัดแย้งกับพื้นฐานการดำเนินแบบจิตนิยมเดิมของศาสนาพุทธไทย จึงมีลักษณะขาดความเป็นเอกภาพ คือขาดความนึกคิดในความเป็นไทยที่แท้จริง ขาดจุดยืน อุดมคติ ที่จะยึดเป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกันปัจจุบันคนรุ่นใหม่ก็นิยมความเจริญด้านวัตถุ ดังจะเห็นได้จากการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และรับเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวัน ด้านความเชื่อทางพุทธศาสนาในสังคมไทยปัจจุบัน กลายเป็นสังคมบริโภคนิยม เน้นความสำคัญด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ ซึ่งขัดแย้งกับพื้นฐานการดำเนินชีวิตแบบพุทธเดิมของตนจึงส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม จนสภาพสังคมไทยตกอยู่ในสภาพที่เลวร้ายลงไป การดำเนินวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี อันดีงามที่บรรพบุรุษสั่งสมไว้แทบจะไม่หลงเหลือ ลักษณะความเชื่อปรับเปลี่ยนไปจากความเชื่อดั้งเดิม เชื่อในสิ่งที่ไม่เห็นว่ามีอำนาจเหนือคน อาจบันดาลให้ทั้งคุณและโทษ การเชื่อถือผีสารเทวดาทำให้สังคมไทยเข้าใจหลักธรรมคลาดเคลื่อนจากหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาและวิถีพุทธแท้-เทียม ตลอดจนคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม จึงเกิดความสับสนขึ้นในสังคมไทย เพราะพฤติกรรมของชาวพุทธควรเชื่ออย่างไรและเชื่ออะไรบอกการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันการนำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังนั้นการค้นพบความเชื่อที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่จะนำมาปรับใช้ได้สังคมไทย คือ ความเชื่อกฎแห่งกรรม เป็นกระบวนการก่อกรรม และการให้ผลของกรรมอย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งกระบวนการก่อกรรมนั้นต้องประกอบด้วยเจตนา ดังนั้นจึงเป็นคำสอนที่สำคัญยิ่งเรื่องหนึ่งในพระพุทธศาสนา โดยสอนให้มนุษย์เชื่อเรื่องกรรม ผลของกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว โดยมีหัวใจหลักคือการสร้างคุณดี ละเว้นความชั่วทั้งปวง และทำจิตใจให้บริสุทธิ์อยู่เสมอ อันนำไปสู่ความสงบสุขของตนเองและประเทศชาติ

เอกสารอ้างอิง

- พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2553). **ปรัชญาเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ: นวสาส์นการพิมพ์.
- จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. (2540). **สังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- दनัย ไชโยธธา. (2538). **ลัทธิศาสนาและระบบความเชื่อกับประเพณีนิยมในท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- นภาพร นามะบุญผล และอมรรัตน์ จันทรเพ็ญสว่าง. (2537). **จิตวิทยาศาสนาและความเชื่อและความจริง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กองทุนปี.ทราเวน.
- นินิ เอียวศรีวงศ์. (2543). **พุทธศาสนาในความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2545). **เชื่อกกรรมรู้กรรมแก้กรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สหธรรมิกจำกัด.
- พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระสูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิคายมูลปิณณาสก เล่มที่ 12. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ และนิการวรรณ วิรัชนิการวรรณ. (2533). **การเข้าทรงและร่างทรง**. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์.
- แสง จันทรังม. (2524). **พุทธศาสนาวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: บริษัทสร้างสรรค์บุ๊ค จำกัด.
- สมพร สุขเกษม. (2542). **ความจริงของชีวิต**. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา,
- อมรรัตน์ จันทรเพ็ญสว่าง. (2537). **จิตวิทยาศาสนาและความเชื่อและความจริง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กองทุนปี.ทราเวน.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2541). **วัฒนธรรมศาสนาและชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มจร